

Ministerstvo životního prostředí

Přístup MŽP k řešení problematiky brownfields

Praha, 21.3. 2004

Ministerstvo životního prostředí
Vršovická 65
Praha 10, 100 10

Ústředna: ++420-2-6712-1111
Fax: ++420-2-6731-0308
Email: info@env.cz

Vybrané aktivity MŽP v urbánním prostředí

- příprava „Zásad péče o přírodní a krajinné prostředí měst“
- členství v meziresortní skupině k brownfields (BF) → koordinace přístupu k nakládání s územím BF, spolupráce s MPO (CI) na přípravě meziresortní strategie
- členství v expertní skupině EK na urbánní prostředí
- podpora projektování i realizace péče o urbanizované prostředí (zatím zejm. zeleň sídel)
- projekt výzkumu a vývoje pro řešení problematiky BF
- řešení environmentálních škod, ekologické stability a diverzity urbánního území
- účast na projektu EURODEMO
- vývoj metodiky řešení zelených prstenců okolo měst

„Brownfields“ - výklad MŽP

- území s ekologickou funkcí narušenou v důsledku jeho současného či předchozího způsobu využívání (řešíme ty, které ztrácejí svou funkci)
- vznikají zejména restrukturalizačními tlaky ve společnosti, jejichž řešení trh sám nezvládne
- opuštěné průmyslové, energetické, těžební, skladovací, zemědělské objekty, dopravní (např. železniční pozemky, přístavy a loděnice), vojenské budovy, degradované (vybydlené) části měst, zchátralé objekty s památkovou hodnotou (např. industriální památky 19. stol., barokní hospodářské objekty, kláštery, špitály), chátrající objekty škol, nemocnic atd. sídel se snižující se populací)

„Brownfields“ – přístup MŽP

- současné nástroje:
  - ekologické smlouvy v rámci garance FNM
  - programy MŽP (např. sanace starých škod, PPÚP)
- tlak na rekonverze a regenerace BF - důležitý nástroj pro ochranu GF před živelným rozvojem zástavby, nástroj pro zlepšení ŽP obyvatel sídel a pro péči o krajinu a krajinný ráz
- znovuvyužití (recyklace) BF - trend udržitelného rozvoje (s územím se zachází jako s cenným omezeným zdrojem)

„Brownfields“ – přístup MŽP

Státní politika životního prostředí :

- environmentálně příznivé využívání krajiny- maximálně omezit zábory volné krajiny a upřednostnit znovuvyužití či rekultivaci již zastavěných pozemků
- obnovit funkce narušené krajiny
- odstranit ekologické zátěže
- znovuvyužití narušené krajiny
- snížit zábory nenarušené krajiny pro nové aktivity
- zvýšit efektivnost využití zastavěných území

Filosofický kontext

- prioritní cíl MŽP: **ochrana greenfields** (GF) přímo, nepřímo
  - redukce urban sprawlu
  - prevence fragmentace krajiny
  - snižování nežádoucích environmentálních vlivů intenzivně využívaných ploch....
- BF – GF = spojitá nádoba, komplementarita (řešení BF = řešení GF)
- dílčí cíl MŽP: alokace rozvojových aktivit na území BF, kde upadla/upadá jejich funkce nebo tam, kde je nová funkce smysluplnější, žádanější, efektivnější

Filosofický kontext

- významné charakteristiky BF i GF ploch:
  - funkce (produktivita)
  - zdraví (**ekologická** i sociologická **stabilita**)
  - vzhled (estetika)
- problematika BF je typickou problematikou UR (3 pilíře)
- BF nejen díry v ementálu (j. Jackson), ale bolavé rány, paralyzující celý socio-ekonomický i ekologický systém města
- dílčí cíl MŽP: optimalizovat poměr ploch BF/GF $\Rightarrow$ nutnost recyklace BF (racionální využívání) a ochrana GF jako veřejného zájmu

Strategické podmínky

- zachování GF musí být žádanější (vzácný, tj. ekonomický statek $\Rightarrow$ ochota platit za jejich zachování a neproduktivní užívání $\Rightarrow$ pro investory se musí stát těžko dostupné z hlediska ceny, veřejného zájmu, právní ochrany)
- BF musí být zajímavé a dostupné pro další využití $\Rightarrow$ najít potřebné a profitabilní funkce BF pro investory, usměrňovat (UPD včetně EIA, SEA) alokaci investic do již (podobně) použitého území
- podkladem pro národní databázi BF, dotační politiku i součástí UPD se musí stát inventarizace i kategorizace ekologické zátěže území (staré, současné, nebezpečné, ...)

Strategické podmínky

- finanční zvýhodnění využívání BF – řešení nákladové mezery: ekologická daňová reforma, podpora (ko)financování společensky potřebných land-use , dotační tituly, grantová schémata, ..
- vzdělání a výzkum (integrace problematiky BF do ekologických, urbanistických ad. studijních oborů, podporovat mezioborová studia, specifické vzdělávací programy, upravit priority grantových schémat)
- monitoring využívání BF (BF/zast. území), plošná i kvalitativní inventarizace zátěží BF (každé intenzivnější využívání způsobuje ekologickou zátěž území, nejde jen o nebezpečné odpady)

Strategické cíle

- kooperovat na vytvoření evropského „brownfields centrum“ – oslovit „osvícené“ a „bohaté“ subjekty z veřejné správy, podnikatelské praxe, akademické sféry, neziskového sektoru atd. s cílem přenosu a koncentrace zkušeností, racionalizace alokace investic a podpory žádoucích landuse na plochách BF, lobbying, spolupráce na projektech, podpora tvorby národní databáze BF ...
- usilovat o komercializaci tzv. mimoprodukčních funkcí krajiny (nepřímá OPK, ale zároveň komerčně zajímavá služba) ⇒ pochopení hodnoty/ceny GF statků, obyvatelé/vlastníci GF musí mít zájem na uchování jejich hodnoty, nebrat ochranu GF jako ekonomickou přítěž, ale jako ekonomickou (komparativní) výhodu

Strategické cíle

- vytvořit příznivé podmínky a návody pro nápaditou recyklaci BF: podpora kreativních přístupů využití např. pro CR (bývalé doly, drážní stavby, staré fabriky a statky atd. jako atraktivy)
- (po)vzbuzovat poptávku po ochraně GF a využívání BF (osvěta, stimulace spotřebitel. chování, výchova, vzdělání)
- zintenzivnit meziresortní spolupráci (řešení ochrany GF a využívání BF je komplementární, ne konkurenční problém – řeší se zároveň ŽP a ekonomická vitalita území, společné databáze, monitoring, příprava vládní strategie, pilotáže ...)
- zapojit se aktivně do mezinárodní spolupráce v praktické i vědecké rovině, (pilotní) projekty, výměna zkušeností

Program péče o urbanizované prostředí

- napomoci uchování, obnově či zakládání významných ploch obecní zeleně (veřejně přístupné i vyhrazené zeleně) včetně zeleně školních, vzdělávacích, léčebných, sociálních a dalších zařízení s významnou socializační funkcí v sídelní krajině
- přispět k regeneraci přírodní složky ŽP území s průmyslovou, dopravní a výrobní funkcí
- **podpořit rekonverzi brownfields v sídelní krajině zakládáním významných ploch sídelní zeleně**
- umožnit obnovu či zakládání ploch a koridorů sídelní zeleně jako součást realizace ÚSES

Program regenerace urbanizované krajiny

- dílčí program Státního fondu životního prostředí
- kofinancování výsadby a dosadby zeleně v intravilánu venkovských i městských obcí, spojených se založením nebo obnovou
  - izolační zeleně oddělující obytnou zónu od průmyslových areálů
  - významných ploch vyhrazené zeleně (areály zdravotních a sociálních zařízení a hřbitovy)
  - zeleně návsi a náměstí obcí do 10 000 stálých obyvatel

Vybrané dokumenty pro k formulování strategie MŽP

- Evropská úmluva o krajině
- Evropská charta územního plánování
- Národní strategie udržitelného rozvoje
- Národní strategie biodiverzity
- Agenda 21
- Aalborgská charta
- sborník K udržitelnému rozvoji, UK 2002
- sborníky z řady Tvář naší země
- Tematická strategie životního prostředí měst, EU

Vybrané projekty výzkumu a vývoje MŽP

- Evropská úmluva o krajině – podklady pro implementaci
- Atlas krajiny
- strategická a metodická podpora údržby a rozvoje sídelní zeleně
- metodika tvorby zelených prstenců kolem měst
- možnosti a způsoby regenerace ploch brownfields
- urban sprawl
- ekologická stopa sídel
- analýza přístupů k využívání vegetační složky na území lidských sídel a jejich vlivů na obyvatelstvo

Současné slabiny pojetí péče o ŽP sídel

- výkon péče o přírodní a krajinné složky v urbanizovaném prostředí nelze omezit na péče o zeleň v intravilánu a extravilánu obcí
- starost o zeleň nestačí, nutné řešit všechny ostatní složky urbanizovaného prostředí, širší a komplexnější přístup, řešit další ekologické problémy: zacházení s odpady, **efektivita využívání území BF**, ochrana půdy, lesů, vody, problémy dopravy, exhalací, hluku, památkové péče, využití informačních systémů atd.
- nutnost integrovat nástroje krajinného plánování (tomu neodpovídá současný stav přípravy novely stavebního zákona)

Tematická strategie životního prostředí měst

- připravována komisí EU, vychází ze 6. akčního plánu pro životní prostředí
- 4 hlavní kapitoly:
  - udržitelné plánování měst (sustainable urban design)
  - udržitelná městská doprava (sustainable urban transport)
  - udržitelný městský management (sustainable urban management)
  - udržitelné způsoby výstavby (sustainable construction)
- termín: léto 2005

Zásady péče o přírodní a krajinné prostředí měst

- analytická, koncepční část
  - dosavadní vývoj, stav, trendy, problémy - jejich příčiny
  - typologie urbánní krajiny – problémy jednotlivých typů a možnosti jejich řešení
  - institucionální otázky
  - legislativní, ekonomické a technologické nástroje řešení
  - indikátory, příklady dobré praxe
- akční plán (návod na plán environmentálního managementu)
  - časované doporučení pro vládu, kraje a zejm. obce

Zásady péče o přírodní a krajinné prostředí měst

metodický návod na plán environmentálního managementu

- strategie pro území (**land-use: BF/GF, BF/zastavěné území, potenciál, zátěž a únosnost rozvoje území, ÚSES**)
- **jednotná metodika pro kvalitativní inventarizaci BF**
- strategie pro péči o sídelní zeleň, biotu, vodstvo, ovzduší atd.
- interakce a propojení s ostatními plány a oblastmi politiky
- osvěta, vzdělávání a zvyšování povědomí veřejnosti
- plánování, management a vyhodnocování výsledků (komunitní plánování, monitoring – indikátory)
- implementace: časování, zdroje, garanti

Co je třeba dělat?

- spolupracovat na řešení problematiky urbánního prostředí opravdu meziresortním způsobem (MPO, MŽP, MMR, MF, MK, MD, Mze, ...)
- vytvořit podmínky pro PPP a povzbuzovat jeho realizaci
- jasně formulovat přístup státu (vládní strategii) k řešení problematiky vztahu BF/GF – alokace investic v území na základě inventarizace BF, podpora zřízení evropské agentury..
- vypracovat metodiku plánu environmentálního managementu měst a obcí zahrnující metody efektivního využívání území včetně inventarizace BF, zprostředkovávat BAT, soutěže (odměny, prestiž ...)

Co je třeba dělat?

- implementovat Evropskou úmluvu o krajině (krajinná politika, plánování krajiny – potenciál, zátěž a únosnost krajinných celků, typologizace české krajiny, vzdělání, osvěta, vtažení místních obyvatel)
- systematicky zástupce obcí i investory stimulovat k žádoucímu land-use a osvětově působit na odbornou i širokou veřejnost)
- podpořit konsolidaci oboru ekologie člověka a lidských sídel (humánní a urbánní ekologie) na resortu ŽP i v akademické sféře
- v přijatelné míře vycházet z politiky EU v oblasti urbánního prostředí a využívat přitom fondů EU
- plošně i kvalitativně inventarizovat BF, resp. vytvořit jednotnou metodiku pro obce a kraje ⇒ vytvořit národní databázi BF jako podklad pro ÚP a dotační politiku, osvětu, argumentaci ...

Kontakt

Ing. Martina Pásková, PhD.

vedoucí samostatného oddělení

ekologie urbanizovaných prostorů a cestovního ruchu

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Vršovická 65 Praha 10

tel: 2 67 12 21 50

mobil: 602 643 054

fax: 2 717 37 721

martina_paskova@env.cz